

Faculteit Industriële
Ingenieurswetenschappen

universiteit
▶ hasselt   KU LEUVEN

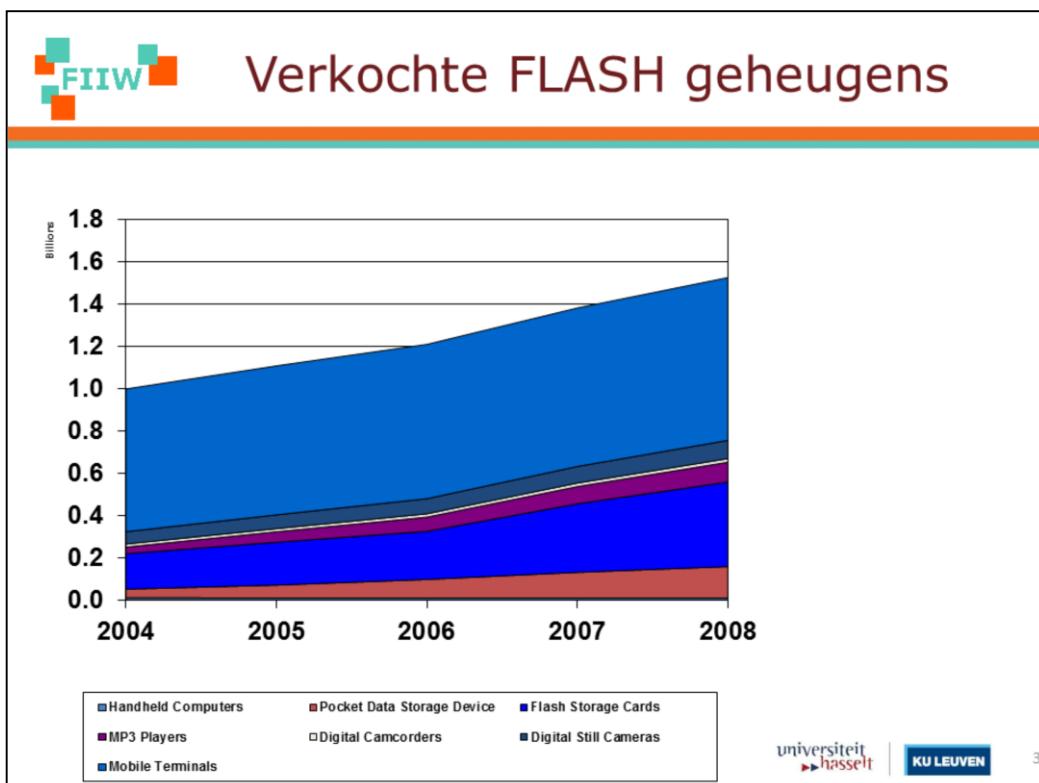
Jan Genoe
jan.genoe@kuleuven.be

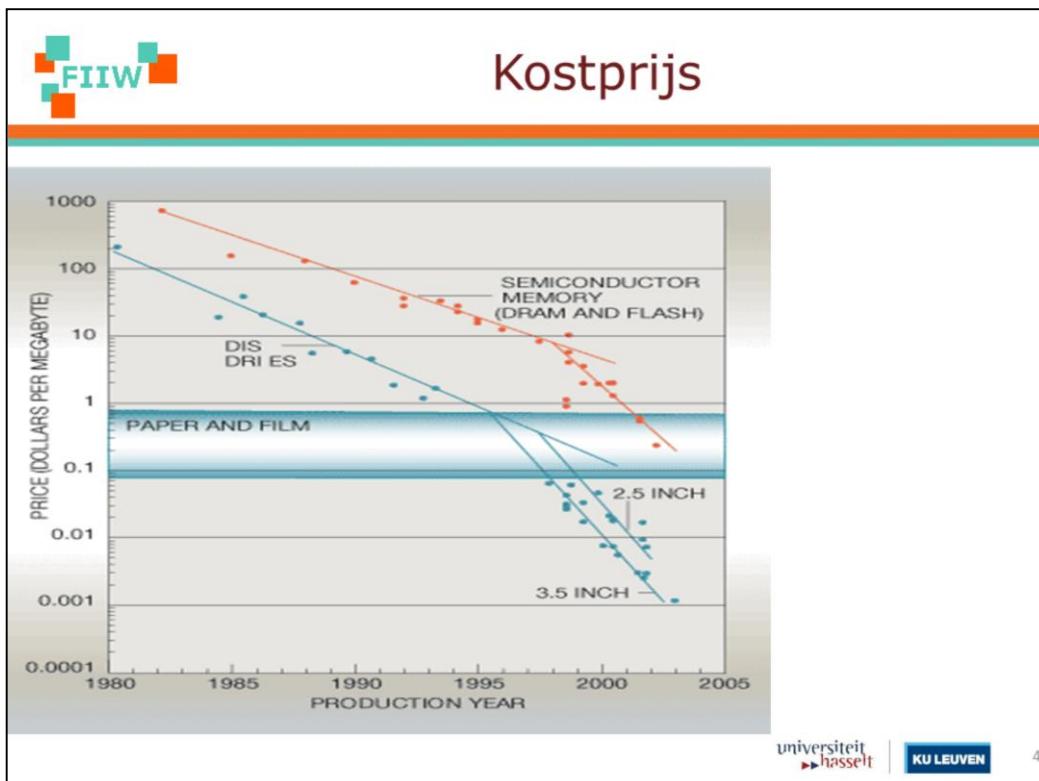
Flash Memory

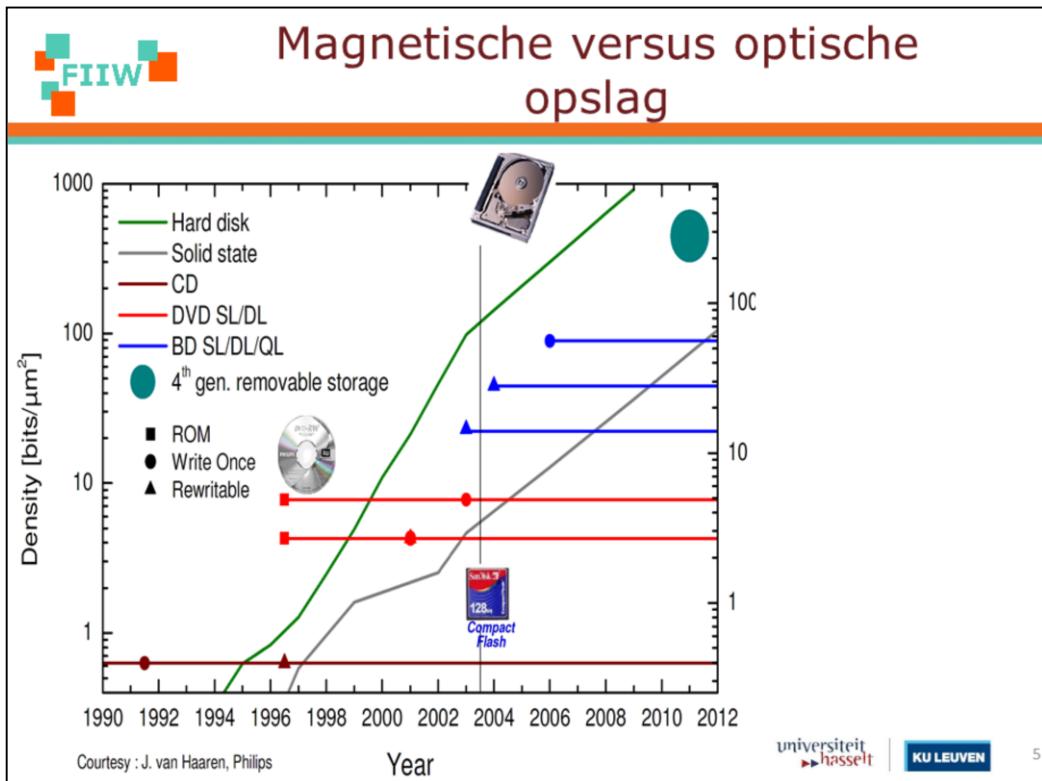

[1] http://en.wikipedia.org/wiki/Flash_memory

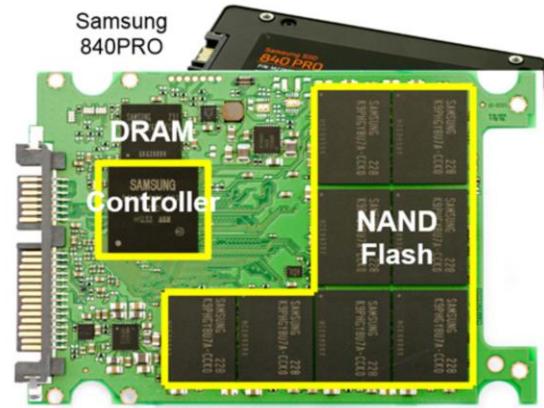
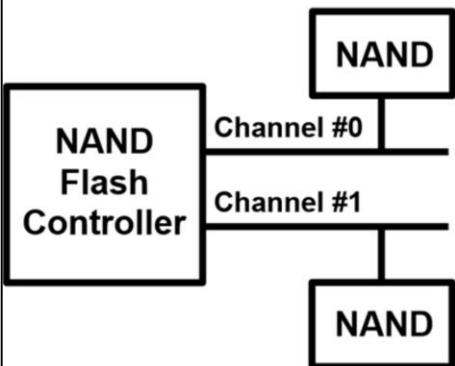

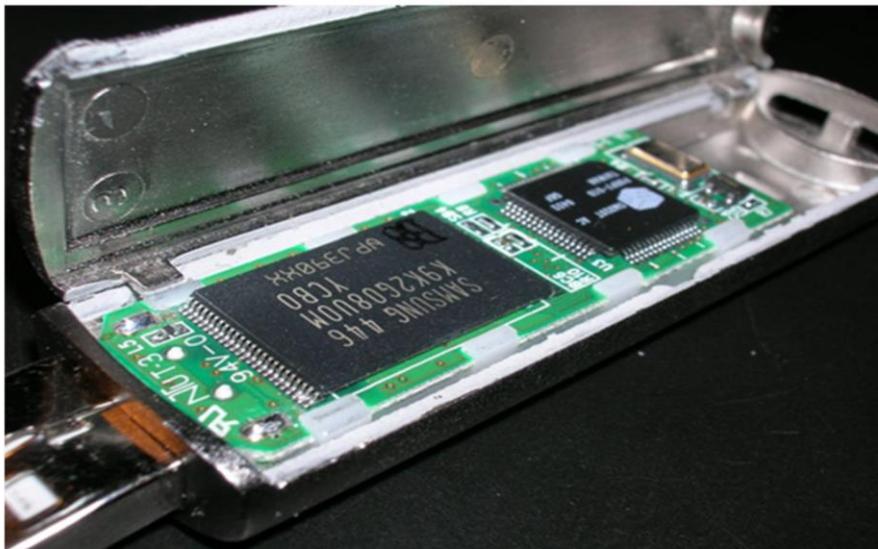

Binnenkant SSD drive

Binnenkant USB stick

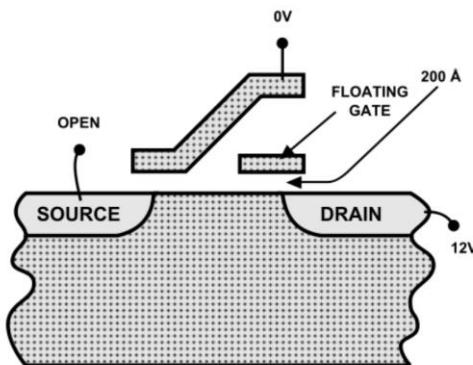

universiteit
▶ hasselt | KU LEUVEN

Transistor

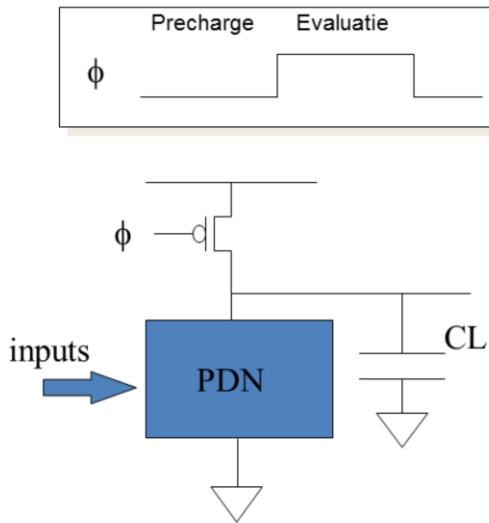
- VT verschuiving bepaalt het aan of af zijn van de transistor

Erasure Via Tunneling

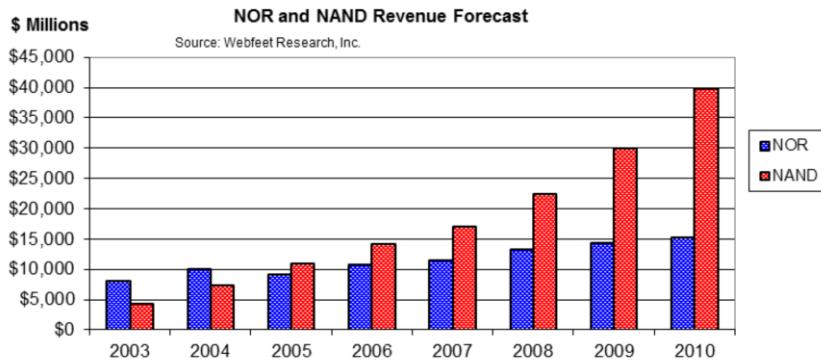
Opladen van de bitlijnen

- Precharge fase ($\phi = 0$):
  - De uitgang is opgeladen tot 1 (V_{DD})
- Evaluatie fase ($\phi = 1$):
  - De ingangen kunnen de uitgang naar 0 trekken.
  - Dit kan maar één keer. Gedurende de evaluatie fase is er geen overgang van 1 naar 0 meer toegelaten op de ingang

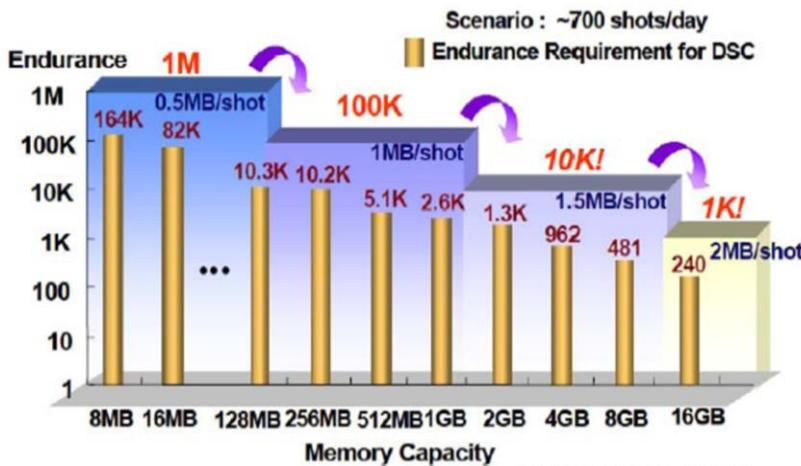
Flash-gerichte NVM Markt

Flash Groeisnelheid: ~20% { NOR: ~11%   Code storage
                          NAND: ~30%   Data storage

Aantal schrijf-wis cycli

System Requirement (Reliability)

[2] K. Kim et al., NVSMW, pp.9-11, 2006

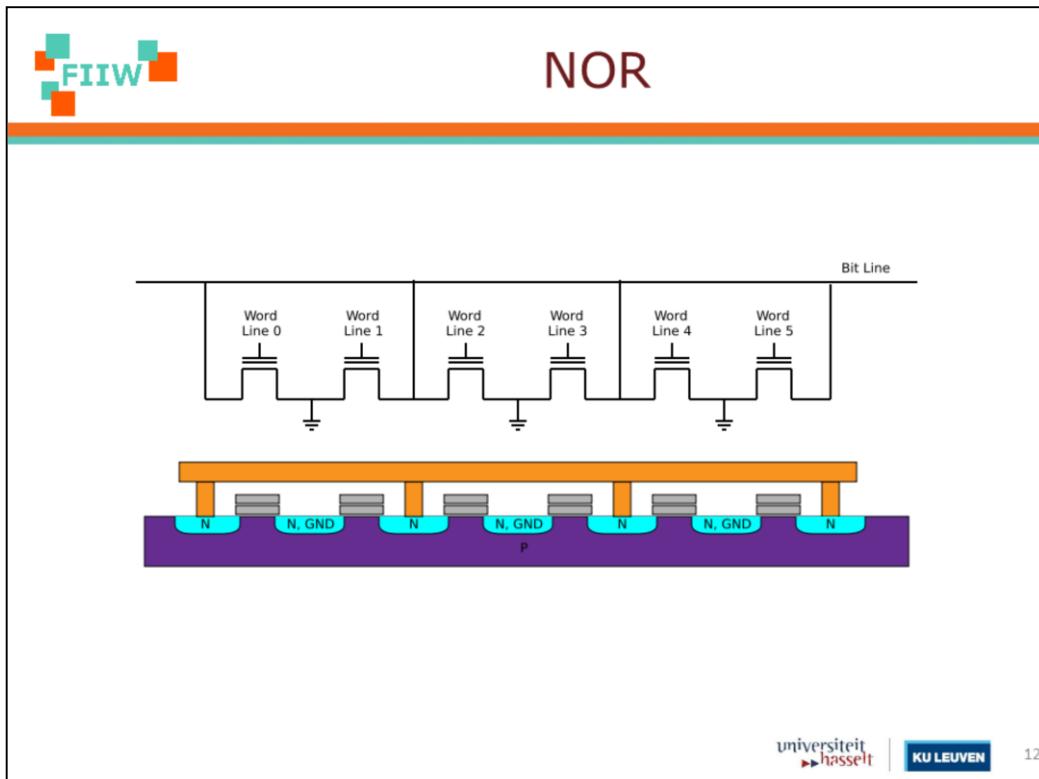
Jan Genoe: Geheugen

universiteit

hasselt

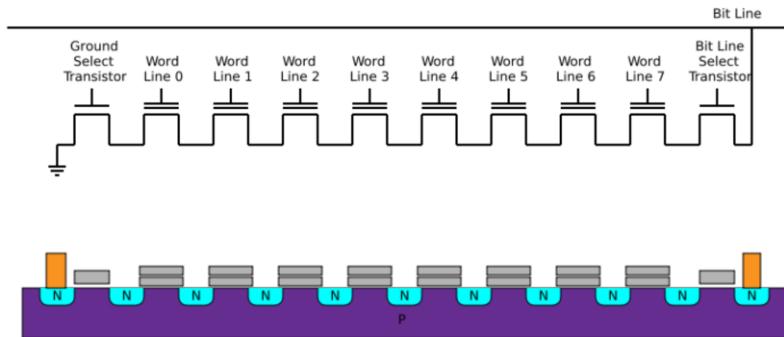
KU LEUVEN

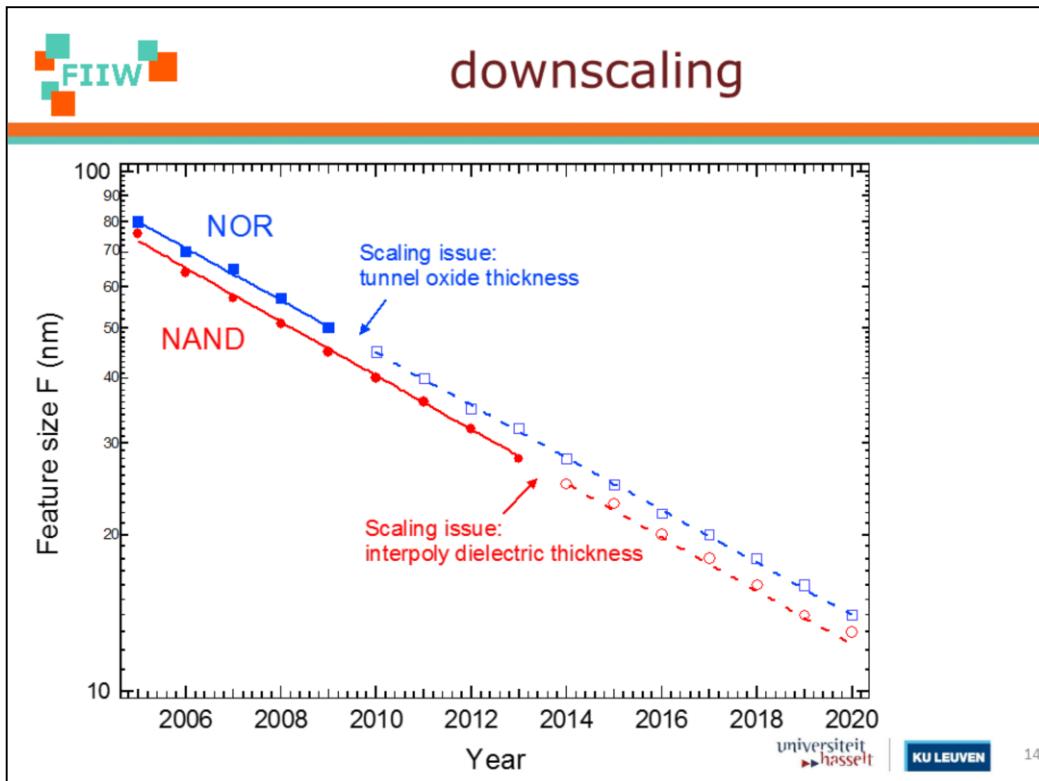
11

NAND

Non-Volatile Memory Produkten

Code

Mobile

Consumer Electronics

Networking

Read	Writes	Density	Reliability
Fast Random	Medium	Small – Medium	No bad bits

Data

Cards

MP3

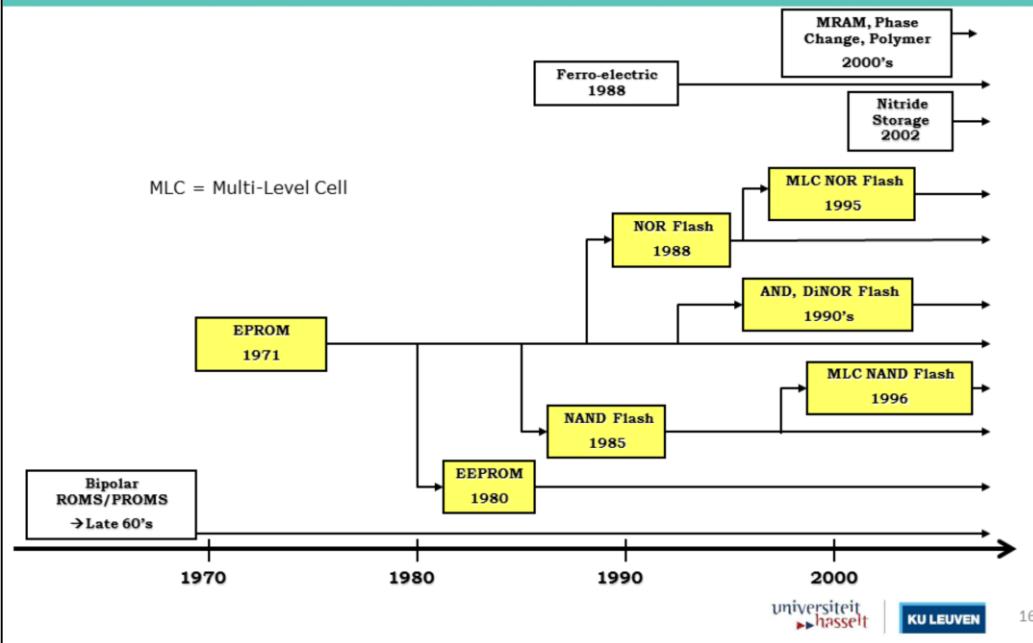

USB Drives

Read	Writes	Density	Reliability
Fast Sequential	Fast	Large	Bad bits allowed

Non-Volatile Memory geschiedenis

Non-Volatile Memory Terminologie

- **Program:** Opslag van lading op de floating gate
- **Erase:** Wissen van lading op de floating gate
- **Data Retention:** Hoelang het geheugen zijn data kan behouden
- **Endurance:** Het aantal Program/Erase Cycles dat het geheugen aankan
- **Disturbs:** Een mechanisme dat de opgeslagen data verstoort

Technologie vergelijking

	Productie			onderzoek		
	NOR Flash	NAND Flash	Nitride	Phase Change	MRAM	FeRam
Cost •Cell Size	$10\lambda^2$	$6\lambda^2$	$6\lambda^2$	$8-15\lambda^2$	$8-15\lambda^2$	$10-20\lambda^2$
Read Characteristics •Cell Read Latency •Cell Read Bandwidth (Array Attribute)	10's ns 100's cells	10's us 1000's cells	10's ns 100's cells	10's ns 10's-100's cells	10's ns 100's cells	10's ns 100's cells
Write Characteristics •Cell Write Time •Cell Write Bandwidth (Array Attribute)	100's ns 10's cells	100's us 1000's cells	100's ns 10's cells	10's ns 10's cells	10's ns 10's cells	10's ns 10's cells

– λ stelt het kleinst mogelijke detail in de technologie voor.

- De mogelijkheden van het lithographie process bepalen λ
- Voorbeeld : 0.12u lithographie, $10\lambda^2$ cell grootte geeft een cell oppervlakte van $0.144u^2$

Nor versus Nand specificaties

	READ		PROGRAM		ERASE
	Random toegang	Throughput	Random toegang	Throughput	Throughput
Nor	98 ns	266 MB/s (x16)	500 us (512 bytes)	1 MB/s	0.128 MB/s (1 s per block)
Nand	25 us (1 st byte)	37 MB/s (x16)	300 us (2112 bytes)	5 MB/s	64 MB/s (2 ms per block)

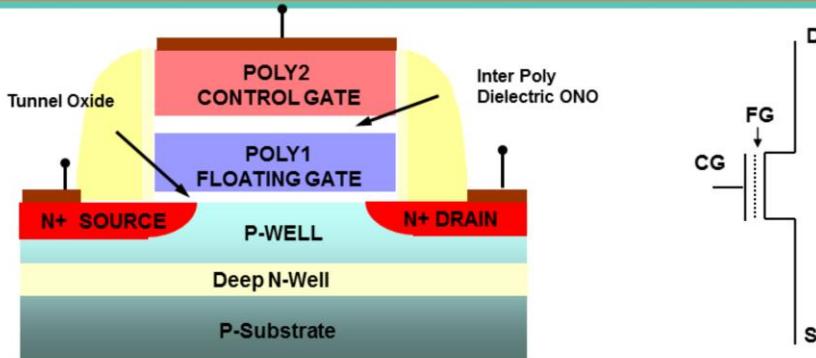
- Multi-Level Cells – Significante Kost Reductie, maar niet gemakkelijk

- 2 maal zoveel data op ongeveer de gelijke oppervlakte

Block Size = 128KB

Flash Memory Device – NAND & NOR

Stacked Gate NMOS Transistor

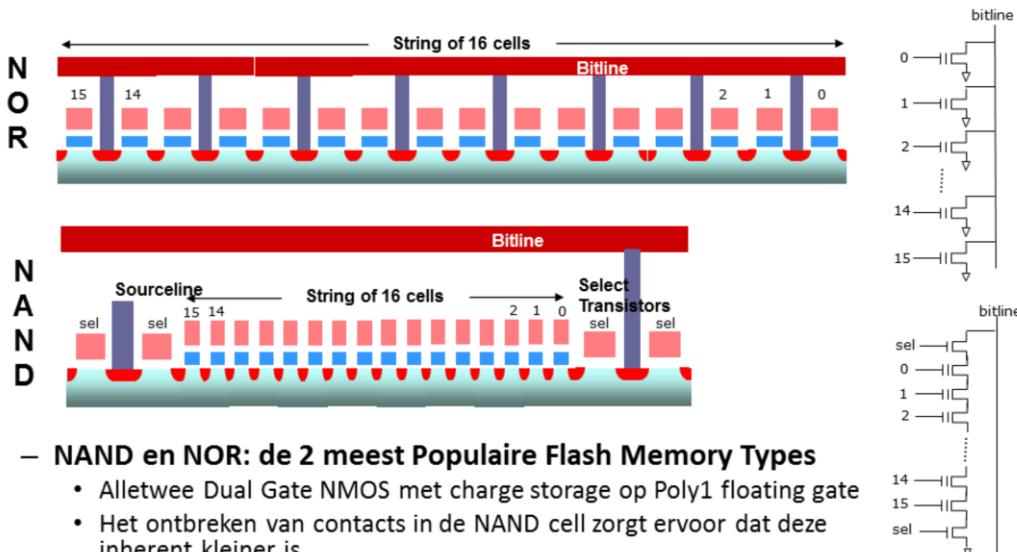
- Poly1 Floating Gate voor ladingsopslag
- Poly2 Control Gate om de transistor te kunnen aansturen
- Tunnel-oxide als Gate oxide
- Oxide-Nitride-Oxide (ONO) voor het inter Poly Dielectric
- Source/Drain Junkties optimaal voor Program/Erase/Leakage

KU LEUVEN

20

NAND vs. NOR Cross-sections

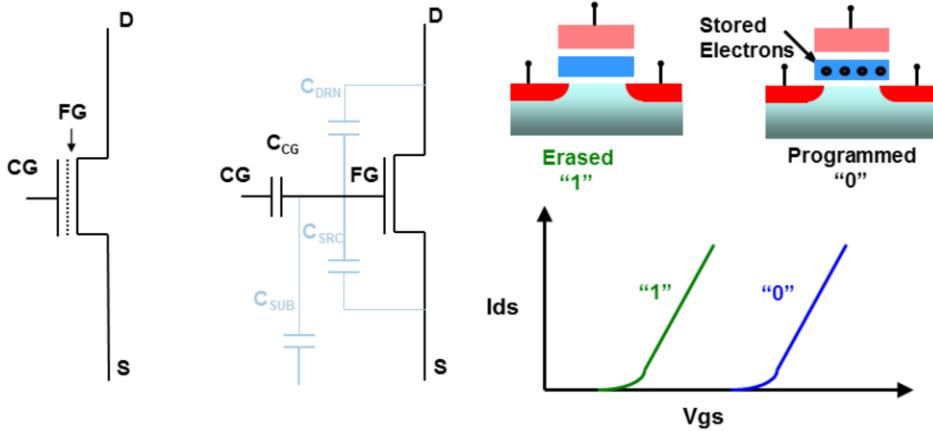

– NAND en NOR: de 2 meest Populaire Flash Memory Types

- Alleenweer Dual Gate NMOS met charge storage op Poly1 floating gate
- Het ontbreken van contacts in de NAND cell zorgt ervoor dat deze inherent kleiner is.

Flash Memory Device – werking

- **Programming** = Elektronen opslaan op de FG = hoge V_t
- **Erasing** = Elektronen weghalen van de FG = lage V_t
- **Threshold Voltage verschuiving** = $\Delta Q_{FG} / C_{CG}$

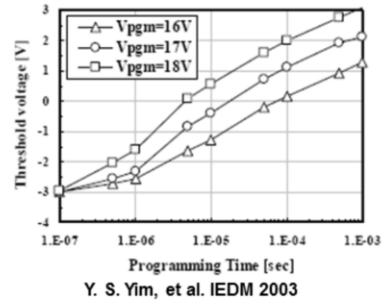
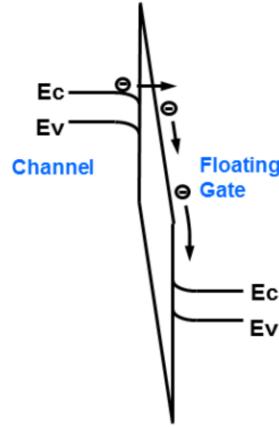
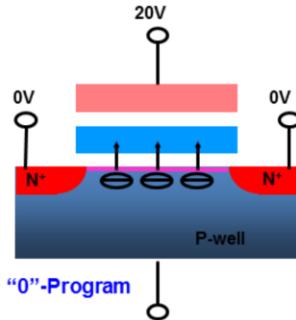
universiteit
► Hasselt

KU LEUVEN

22

Nand Flash Programming – FN Tunneling

- **Tunnel Programming** door een hoge positieve spanning aan te leggen op de top-gate (typisch 3 tot 4 maal de voedingsspanning)
- Program tijd $\sim$ 300us (zeer lang in elektronica termen)
- Program stroom $\sim$ lage tunnel stroom. Deze lage stroom laat een hoog parallelisme toe.

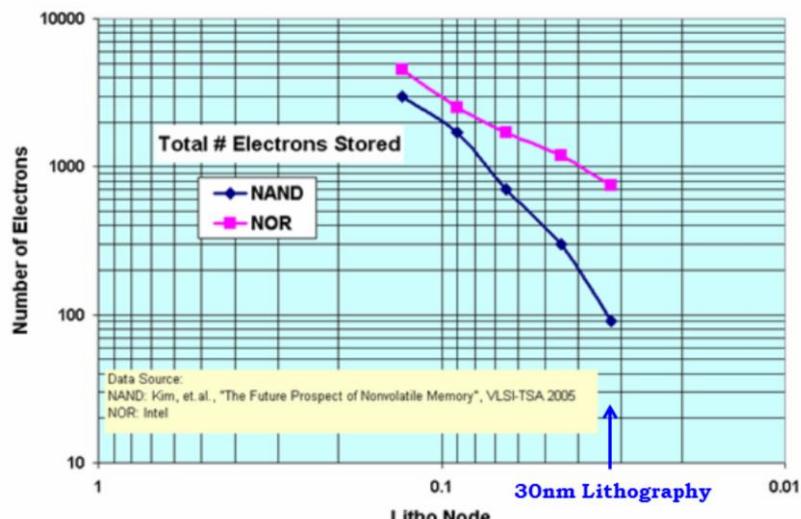
NOR Flash Programming – Channel Hot Electron

– **Channel Hot Electron Programming** - Gate voltage inverts channel; drain voltage accelerates electrons towards drain; gate voltage pulls them to the floating gate

- In Lucky Electron Model, electron crosses channel without collision, gaining $> 3.2\text{eV}$, hits Si atom, bounces over barrier
- Program Time $\sim 0.5\text{-}1\text{ms}$. Program current $\sim 50\text{mA/cell}$

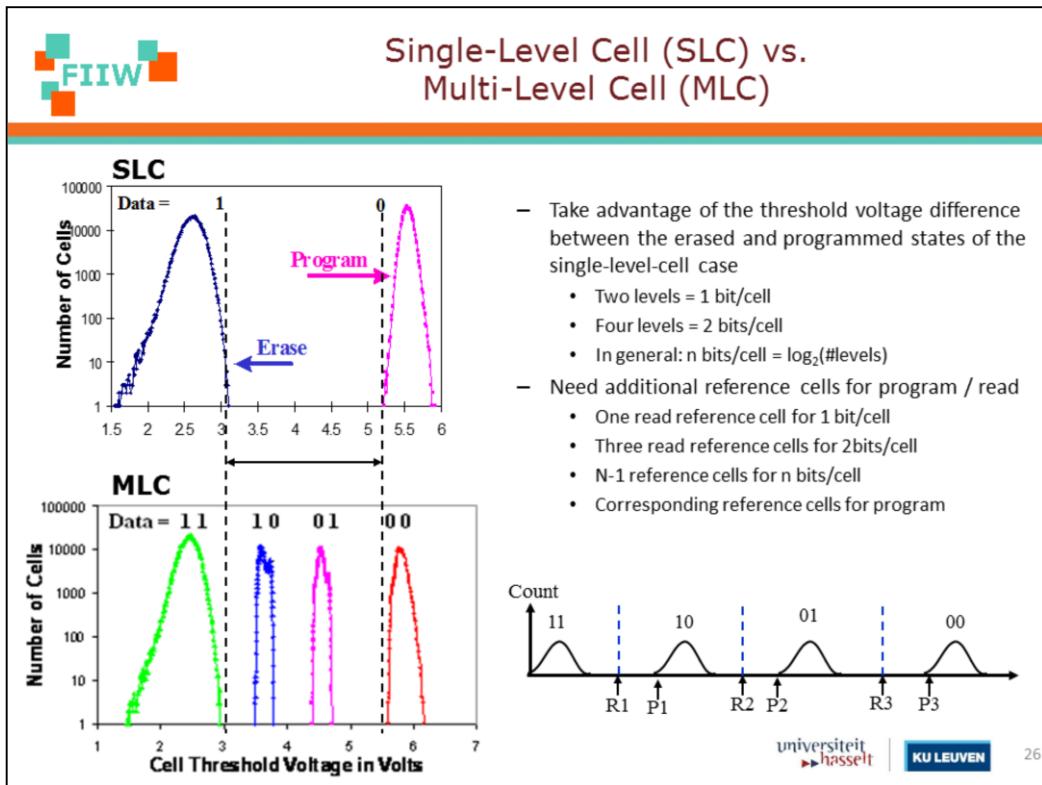
universiteit
▶ hasselt | KU LEUVEN | 24

Floating Gate Elektronen in functie van Lithografie evolutie

universiteit
▶ hasselt

KU LEUVEN

25

Multi-Level Cell Design

- **Why do MLC? Cost**

- Effectively cuts cell area per bit in half
- Provides the same cost improvement from an array area perspective as a litho generation

- **Three Key MLC Considerations**

- **Precise Charge Placement (Programming)**

- Cell programming must be accurately controlled, which requires a detailed understanding of cell physics, voltage control and timing
  - Precision voltage generation for stable wordline and drain voltage

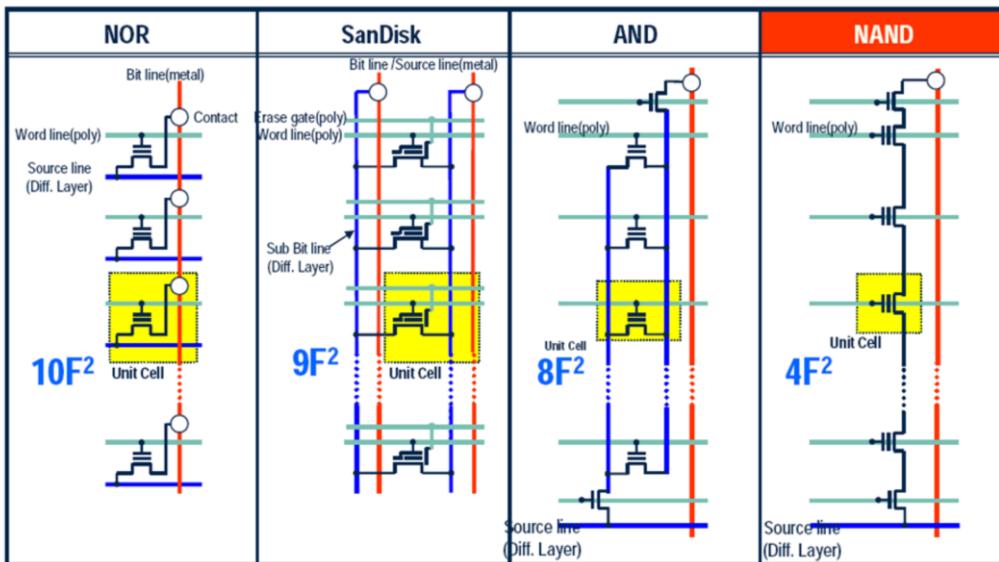
- **Precise Charge Sensing (Read)**

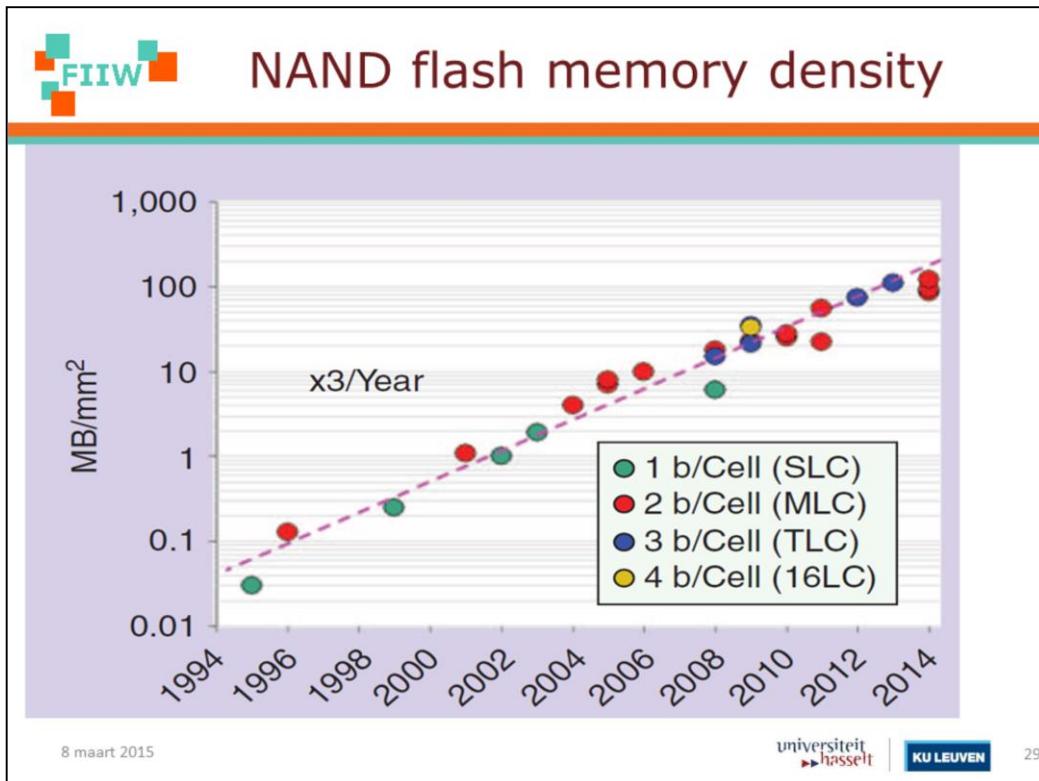
- MLC read operation is an analog to digital conversion of the charge stored in the cell
  - Device and capacitance matching, Collapsing sources of variation, Precision wordline and drain voltage generation, Low current sensing

- **Stable Charge Storage**

- Leakage rate needs to be less than one electron per day

Oppervlak vergelijking

- [1] S. Narendra, L. Fujino, and K. Smith, "Through the Looking Glass Continued (III): Update to Trends in Solid-State Circuits and Systems from ISSCC 2014 [ISSCC Trends]," *IEEE Solid-State Circuits Mag.* 6, pp. 49–53, Mar. 2014.

2D NAND

128Gb

Image not to scale

Intel 3D NAND

256Gb

Image not to scale

32 Tiers

8 maart 2015

universiteit
hasselt | KU LEUVEN

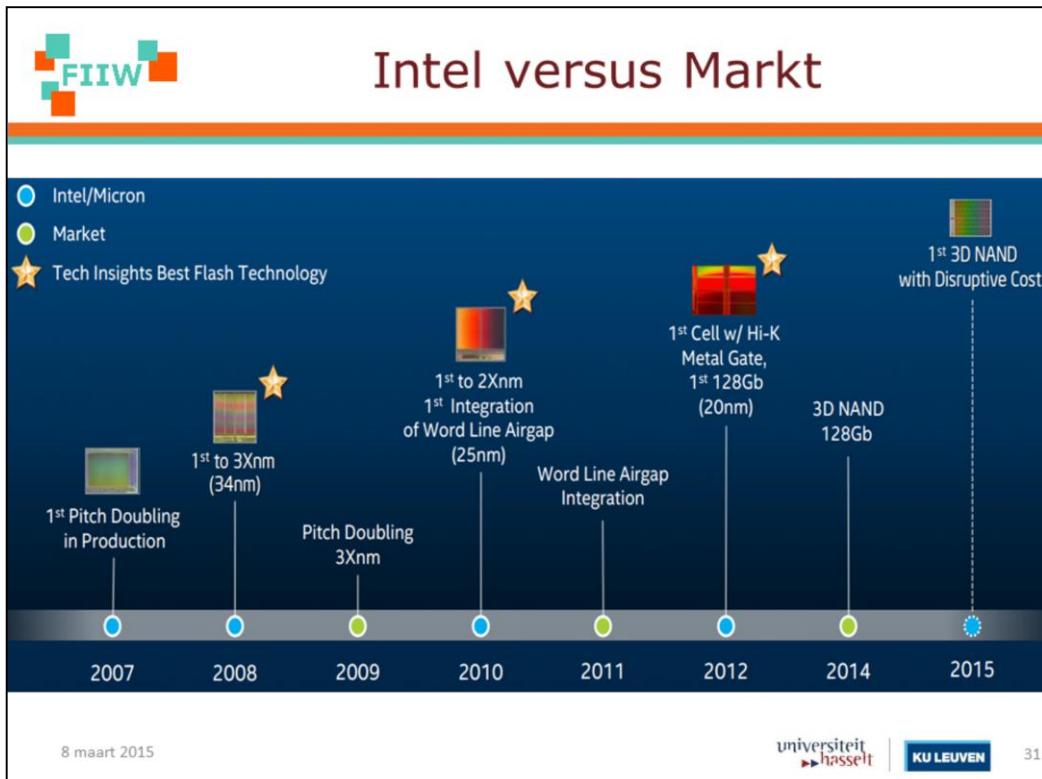
30

Intel komt in 2015 met ssd's op basis van 3d-nand-geheugen die een 'ontwrichtende prijs' zullen hebben. Verder maakt 3d-nand binnen enkele jaren ssd's met een opslagcapaciteit van 10TB mogelijk, volgens het bedrijf.

Het 3d-nand dat Intel met Micron maakt, bestaat uit 32 lagen en biedt een capaciteit van 256Gb op een enkele mlc-die. Volgens de fabrikant maakt dit 1TB-capaciteiten in een 2mm-package mogelijk en zorgt het voor een 'doorbraak op gebied van kosten', maar Intel noemt geen concrete prijzen. Uiteindelijk zou het 3d-nand ssd's met grotere opslagcapaciteit dan 10TB mogelijk maken en dit zou al binnen enkele jaren het geval kunnen zijn. Dat maakte Rob Crooke, general manager van Intels Non-Volatile Memory Solutions Group bekend tijdens een investeerderspresentatie. Bij tlc-geheugen zou de capaciteit op 385Gb per die uitkomen.

Intel heeft hoge verwachtingen van de ssd-markt. Momenteel maakt Samsung 3d-nand op basis van 32 lagen, waarmee een capaciteit van 86Gb op een mlc-die en 128Gb bij tlc gehaald wordt. In 2015 moet een nieuwe generatie van het zogenoemde 3d-v-nand verschijnen waarmee Samsung mogelijk de concurrentie met Intel kan aangaan. Toshiba en Sandisk zijn een fabiek aan het

bouwen voor de productie van 3d-nandgeheugen, maar ssd's met dit type geheugen van die fabrikanten worden pas in 2016 verwacht.

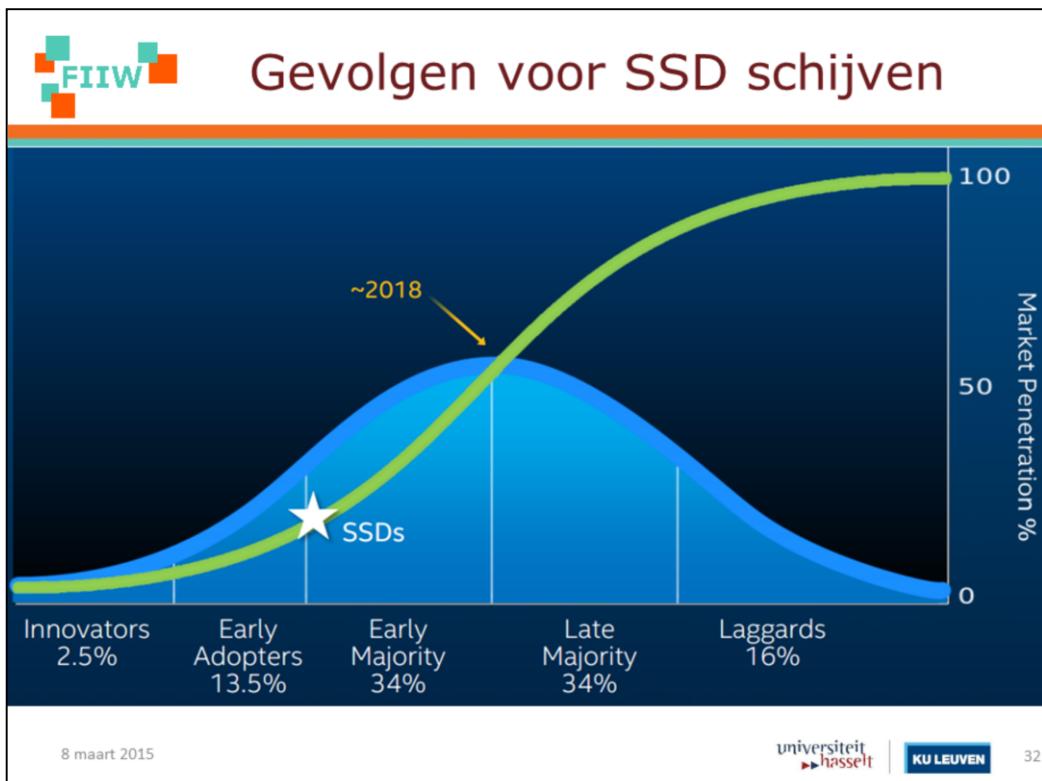

8 maart 2015

universiteit
▶ hasseLT

KU LEUVEN

31

FIIW

Samsung: Vertical NAND

Limitations in planar NAND

Difficulty

Design rule

Interference Coupling

No. of electrons
V_T window, etc
Process window

Improvement through V-NAND

GAA structure → Lower coupling → 1-step high-speed PGM

Planar (Higher Coupling) VS. V-NAND (Lower Coupling)

Erase

1st PGM

2nd PGM

Channel

Charge trap

WL

universiteit
hasseLT | KU LEUVEN

GAA: Gate All Around

[1] Kinam Kim, President, Samsung Electronics, Kiheung, Korea, Silicon Technologies and Solutions for The Data-Driven World, ISSCC 2015.

Wanneer je hoge koppeling hebt, heb je meerdere stappen nodig om meerdere bits in een cel te programmeren.

Hogere densiteit in V-NAND

Higher density by stacking of cells in 3D

Planar   V-NAND

V-NAND is able to better support multi-bit technology

Planar (4bit)   V-NAND (4bit)

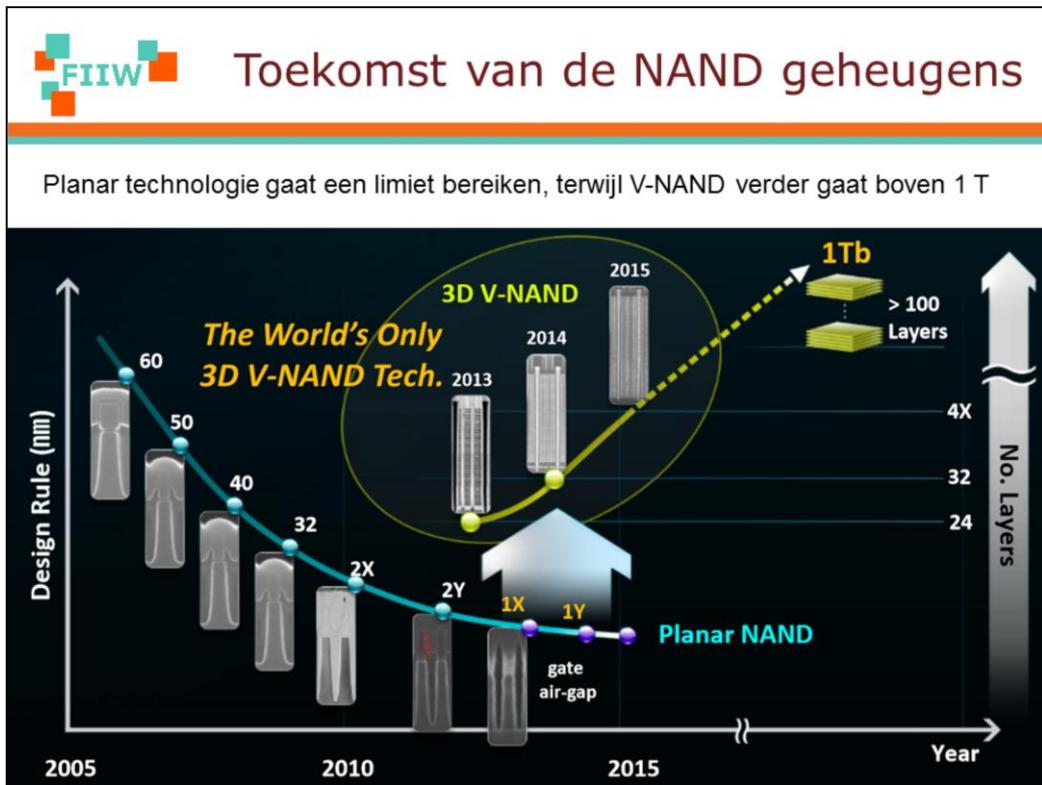
t_{PROG}

bit	Planar (ms)	V-NAND (ms)
1bit	~10	~10
2bit	~20	~15
3bit	~35	~25

universiteit
hasselt | KU LEUVEN

This slide compares Planar and V-NAND technologies. It shows that V-NAND allows for higher density by stacking cells in 3D. It also highlights that V-NAND is better suited for supporting multi-bit technology, specifically 4-bit, as evidenced by its superior programming time performance compared to Planar technology across 1-bit, 2-bit, and 3-bit operations.

[1] Silicon Technologies and Solutions for The Data-Driven World,
ISSCC 2015, Keynote Samsung

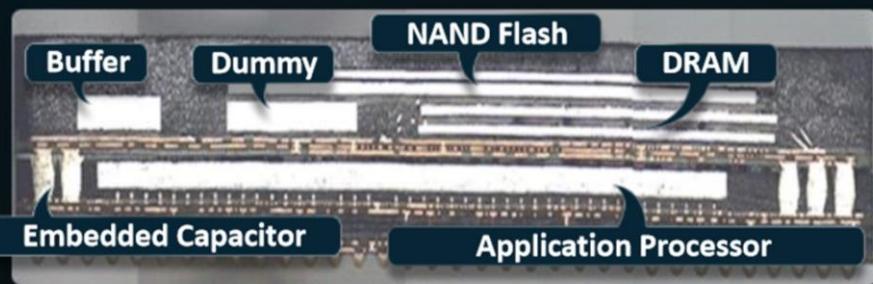

[1] Silicon Technologies and Solutions for The Data-Driven World,
ISSCC 2015, Keynote Samsung

NAND in PoP (Package-on-Package)

- | AP : Octa-core CPU
- | Memory : 4GB LPDDR4 DRAM
64GB NAND Flash
- | Size : 14 x 14 x 1.5mm³

(voor gebruik in mobile platformen)

universiteit
▶ hasselt

KU LEUVEN